

ANICA BILIĆ*

ŠOKAČKA RIČ 2

Prikaz manifestacije Šokačka rič 2 i Znanstvenoga skupa Slavonski dijalekt, Vinkovci, 26. – 27. studenoga 2004.

Pored brojnih manifestacija, što skrbe o tradicijskoj kulturi, šokački su govori marginalizirani. Stoga je *Zajednica kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije* iz Vinkovaca svoje dosadašnje uspješno njegovanje kulturne baštine proširila novom manifestacijom ŠOKAČKA RIČ s ciljem čuvanja, njegovanja i proučavanja slavnskoga dijalektoga izričaja.

Kako smo navikli tradicijsku kulturu gledati odjenutu u folklorno ruho, željeli smo ŠOKAČKOM RIČI učiniti odmak i uskladiti ju sa suvremenim potrebama, ponajprije znanstvenom razinom kojom smo pristupili slavnskom dijalektu. Stoga je središnje mjesto novoutemeljene manifestacije županijskoga ZAKUD-a, održane 14. studenoga 2003. u Vinkovcima, imao Znanstveni skup *Slavonski dijalekt s posebnim naglaskom na mjesnim govorima vinkovačkoga i županjskoga kraja* u kojemu su sudjelovali znanstvenici, uglavnom jezikoslovci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Filozofskoga fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku: Marko Samardžija, Marija Znika, Ljiljana Kolenić, Anica Bilić, Bernardina Petrović, Sanja Vulić, Milica Lukić i pjesnik Drago Štambuk.

Postignuća prve ŠOKAČKE RIČI pokazuju kako se proučavanjem slavnskoga dijalektalnoga izričaja poticajno djelovalo na promišljanja o slavnskom dijalektu i pripadajućim mu govorima, a nagradama potaknulo čuvanje i njegovanje zavičajnoga idioma ne samo u književnosti i znanosti nego i u drugim područjima. Rezultati istraživanja kao i postignuća prve ŠOKAČKE RIČI ovjekovječeni su 2004. na 179 stranica klasičnoga knjiškoga izdanja u Zborniku radova Znanstvenoga skupa *Slavonski dijalekt* s domaćom recenzijom u izdanju Zajednice kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije (za izdavača Andrija Matić, urednica Anica Bilić, recenzenti Ljiljana Kolenić i Loretana Despot, tisak ZEBRA, Vinkovci).

Kako bi problematika šokačkih govora bila pristupačna svima, a osobito mladim naraštajima, sadržaj Zbornika prezentirali smo i u novom, u svijetu već potvrđenom mediju – digitalnom izdanju. Objavljivanjem Zbornika radova Znanstvenoga skupa *Slavonski dijalekt* na CD-ROM-u željeli smo koristiti i iskoristiti prednosti računalne tehnologije i toga tipa izdanja te olakšati čuvanje staroga na nov način, primjeren vremenu u kojemu živimo.

Osim dijalektološkoga osvjetljivanja šokačkih govora, u izradbi projekta manifestacije ŠOKAČKA RIČ i oblikovanju programskih smjernica težila sam ostvarenju multidisciplinarnoga pristupa slavnskom dijalektu i pripadajućim mu govorima, stoga je Znanstveni skup *Slavonski dijalekt*, što se održao u Vinkovcima 26. i 27. studenoga 2004., uz jezičnu sekciju s naglaskom na posavskom poddijalektu, proširen još i književnom sekcijom *Hrvatska štokavska dijalektalna književnost*, kako bi se istaknuo odnos slavnskoga dijalekta i književnosti. Na

* dr. sc. Anica Bilić, HAZU, Centar za znanstveni rad Vinkovci

skupu je sudjelovalo dvadesetak znanstvenika, što svjedoči o živom interesu hrvatske znanosti za slavonski dijalekt.

Književnom sekcijom osvijetljen je slavonski dijalekt u književnim djelima, ponajprije vinkovačkoga kružoka. Akademik Stjepan Damjanović (Filozofski fakultet u Zagrebu) s temom *Šokačka rič u Kućniku Josipa Stjepana Relkovića* seže u prošlo govorno i književno stanje kada se taj vinkovački kateheta i ivankovački župnik nadovezao na prosvjetiteljska nastojanja svojega oca, a Bernardina Petrović (Filozofski fakultet u Zagrebu) laća se zahtjevne teme i posla oko *Leksikografske obradbe Relkovićeve Satira*. Loretana Despot (Filozofski fakultet u Osijeku) donosi sintetski pogled na *Slavonski dijalekt u pisaca 18. stoljeća* kada Slavonija započinje svoje prve književne korake. Nezaobilaznu i nepresušnu temu Kozaraca zastupaju Sanda Ham (Filozofski fakultet u Osijeku) intrigantnim naslovom *Govori li Kozarčeva Tena dijalektom ili književnim jezikom* te Marko Samardžija (Filozofski fakultet u Zagrebu), koji nas temom *Dijalektalno u jeziku pripovijesti Ive Kozarca* vodi na početak 20. stoljeća, značajan za vinkovački književni kružok, ali i problematiku hrvatske štokavske dijalektalne književnosti. Marica Grigić (Filozofski fakultet u Osijeku) pak govoreći o *Šokačkim varijacijama Vladimira Kovačića* vodi nas sredini 20. stoljeća, a Jakov Sabljic (Filozofski fakultet u Osijeku) u suvremeni stadij početka 21. stoljeća promatrajući na primjeru romana *Križevi i ruže* Pave Petričevića (Vinkovci, 2002.) *Šokačku rič kao suvremenu hrvatsku književnu riječ*.

Kako slavonski dijalekt dijelom seže i u susjednu Mađarsku, njegov suodnos s književnošću prezentiraju gosti s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta iz Pečuha, Stjepan Blažetin govoreći o *Hrvatskoj dijalektalnoj poeziji u Mađarskoj od 1945. do danas* te Janja Prodan izlažući o *Santovačkim Šokcima u usmenoj tradiciji*, a pridružuje im se i tema Sanje Vulić (Zavod za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu) *Jezične značajke u književnim djelima šokačkoga pisca iz Mađarske Miše Jelića*. Ernest Barić (Filozofski fakultet Sveučilišta u Pečuhu) pak prebacuje težište na jezikoslovlje temom *Toponimi i mikrotoponimi šokačkih sela u Baranjskoj županiji (Mađarska)*.

Naglasak na terenska istraživanja i konkretnu razinu slavonskoga dijalekta i posavskoga poddijalekta, odnosno mjesnih govora stavljaju svojim izlaganjem *Govor mjesta Retkovci* Ljiljana Kolenić (Filozofski fakultet u Osijeku) i Anica Bilić (Centar za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Vinkovcima), potom Željko Jozić (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu) govoreći o *Nekim osobitostima posavske akcentuacije* s uporištem u terenskim istraživanjima po Bosanskoj Posavini, Milica Lukić (Filozofski fakultet u Osijeku) temom *Tko ili što iz koga ili čega – O odnosu jezične i izvanjezične zbilje u frazemskome sloju mrzovičkoga govora* te Vlasta Markasović (Ekonomska i trgovačka škola Ivana Domca u Vinkovcima) izlaganjem o *Osobitostima govora vinkovačkih Šokaca*. Marija Znika (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu) osvježava u našoj memoriji tradicijski leksik *Iz bakine kuhinje*. Jela Maresić (Zavod za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu) promatra kontakt slavonskoga dijalektnoga leksika sa susjednim govoreći o *leksičkim podudarnostima slavonskih i kajkavskih govora*. Slavonski dijalekt stavljen je u suodnos i sa stranim jezičnim sustavima te promatran u kontekstu teorije i prakse prevođenja u izlaganju Vladimira Karabalića (Filozofski fakultet u Osijeku) pod naslovom *Kako prevoditi dijalektalnu književnost*. Teorijski, lingvistički pristupio je dijalektu Bogdan Mesinger (Osijek) izlaganjem *Teorija determinističkog kaosa – ključ za razumijevanje razvojne disperzije dijalekatskih idioma*.

Na *Šokačkoj riči 2* za vrijedna postignuća te izuzetan doprinos u znanstvenom udjelu Slavonije u hrvatskom jezikoslovlju Zajednica kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije nagradila je akademika Stjepana Damjanovića velikim dukatom s pratećom poveljom, obrazloženje je pročitala i nagradu uručila Anica Bilić.

Za promicanje slavonskoga dijalekta u književnosti dukat i povelju dobio je pučki pjesnik Đuka Galović iz Drenovaca, autor poznatih pjesama *Slavonci smo i Hrvati pravi* te *Odavno smo graničari stari* i brojnih drugih, »prisutan u našoj pučkoj književnosti već više od pola stoljeća«, stoji u obrazloženju, što ga je napisao urednik Galovićeve zbirke pjesama Vladimir Rem, a nagradu mu je uručio predsjednik županijskoga ZAKUD-a Andrija Matić.

Radijskom emisijom *Dobro jutro, Šokadijo*, što se emitira na Nedjeljnom jutarnjem programu Hrvatskoga radija Radio postaje Đakovo od 7. kolovoza 2000., kao urednik i voditelj Marko Slobodanac pospješuje čuvanje slavonskoga leksičkoga blaga te pridonosi njegovanju šokačkoga govora Đakovštine promičući ga uspješno u suvremenom i vrlo utjecajnom auditivnom mediju. Stoga je Marko Slobodanac iz Budrovaca dobitnik nagrade *Šokačke riči* za medijsko aktualiziranje šokačkoga govora, što mu je uručio Andrija Matić, a obrazloženje pročitao Ivan Bušić.

U svečanom je dijelu programa sudjelovala Ksenija Petričić interpretacijom na dijalektu dviju mladenačkih pjesama *Subotnje predvečerje* i *Cigo* laureta *Šokačke riči*, potpisane zavičajnim oblikom Stipo Damjanović. Tajnica KUD-a *Ivan Goran Kovačić* iz Ivankova i voditeljica dječje skupine Ksenija Petričić debitirala je kao dječja pjesnikinja, čije su stihove recitali na ivankovačkom mjesnom govoru najmlađi članovi KUD-a Tena Matijević i Tomislav Cerančević. Tomislav Bošnjaković, član KUD-a *Šokadija* iz Budrovaca, šokačkim je govorom interpretirao monolog *Đuke Begovića*, a Marinko Dekanić iz Rokovaca izveo je nekoliko skladbi na tradicijskim glazbalima, samici, dvojnicama i gajdama te završnom pjesmom ovogodišnjega pjesničkoga laureata *Šokačke riči* Đuke Galovića *Odavno smo graničari stari* raspjevao sve sudionike i publiku u *Kongresnoj dvorani* vinkovačkoga hotela *Slavonija*.

Svojim riječima kao i vrijednim postignućima dobitnici nagrada akademik Stjepan Damjanović, pjesnik Đuka Galović te radijski voditelj Marko Slobodanac efektно su djelovali na publiku te zauzeli trajno mjesto u brojnim srcima i memoriji.

Očekujemo do sljedeće *Šokačke riči* objavljivanje novoga Zbornika radova Znanstvenoga skupa *Slavonski dijalekt*, održana 2004. u Vinkovcima, a sudeći po izlaganjima, očekivati je kako će opsegom i kakvoćom postati zapažen u hrvatskom znanstvenom javnom mnijenju.

Raspoloženje, širok raspon tema i izlaganja te velik broj sudionika ovogodišnjega Znanstvenoga skupa pokazao je da se o slavonskom dijalektu može i ima još dosta toga reći. Kao autor projekta manifestacije željela bih koncentrično razvijati problematiku slavonskoga dijalekta te 2005. na *Šokačkoj riči 3*, osim dijalektološkoga pristupa, koji se podrazumijeva i smatra nezaobilaznim, uvesti još teatrološku sekciju kako bismo propitali poziciju slavonskoga dijalekta u scenskoj i filmskoj umjetnosti te pozvali ugledne teatrologe, ali i praktičare, scenariste, glumce, lektore, kazališne i filmske redatelje da nam govore o svojim iskustvima i postignućima, upoznaju s poteškoćama i potrebama, nastalim u dodiru sa slavonskim dijalekatskim izričajem.

Znanstveni skup o slavonskom dijalektu bio je središnjim, radnim dijelom *Šokačke riči* 2002. i 2003., a dodjela simboličnih, znakovitih nagrada s pratećom poveljom njezinim završnim, svečanim dijelom. Sljedeću *Šokačku rič* obogatili bismo još jednom popratnom priredbom u kojoj bi aktivno sudjelovala školska mladež te pokazala svoj stav prema zavičajnom idiomu i umijeće u usmenom i pisanom dijalekatskom izričaju. Uostalom, na mladima svijet ostaje!